

Disse børn betragter hovedskaller tilhørende ofre for massakrer af hutuer i Rwanda i 1994, som er at se på en mindeudstilling for de dræbte i den katolske kirke i Gikoro. I alt blev op mod en halv million hutuer og tutsier dræbt. (Foto: Nordfoto/AP)

Anklage mod præst

Frankrig sylter anklage mod hutu-præst

BIRTHE PEDERSEN
skriver fra Lyon

Under massakrerne i Rwanda i 1994 søgte tusindvis af tutsier tilflugt i landets kirker i den tro, at de her ville være i sikkerhed. Under tidligere overgreb havde kirkerne beskyttet de forfulgte mod de racistiske hutu-militser.

Men denne gang skulle det gå helt anderledes. Mange af de over 500.000 mennesker, som blev mejet ned med macheter, blev dræbt i kirkerne. I nogle tilfælde hjalp de katolske præster aktivt med at udpege tutsiofrene.

Yvonne Mutimura har lagt sag an mod en af Rwandas katolske præster, fader Wenceslas Munyeshyka, som var præst ved Den Hellige Families Kirke i Rwandas hovedstad Kigali. Han er flygtet til Frankrig, og hun mener, at han er ansvarlig for en af hendes slægt-

med andre flygtede præster et brev til pave Johannes Paul, hvori han afviste udtrykket folkemord og advarede imod oprettelsen af en international domstol til at dømme de ansvarlige for myrdelserne.

»Vi vover den påstand, at antallet af civile hutuer som er blevet dræbt af (tutsirebellerne fra) FPR, er større end antallet af tutsier som blev dræbt under de etniske uroligheder«, hed det i brevet til paven.

Tvetunget

Frankrigs katolske kirke modtog fader Wenceslas med åbne arme, da han ankom til Frankrig i efteråret 1994 og sørgede for, at han fik et præstekald. Efter de første anmeldelser blev han fængslet men senere løsladt, da fransk lovgivning på det tidspunkt ikke tillod retsvæsenet at dømme udenlandske statsborgere for forbrydelser begået i udlandet mod udenlandske statsborgere.

Siden har Frankrig ændret sin lovgivning, således at

Mange vasker hænderne i Rwanda

Den franske støtte til hutu-styret i Rwanda var på grænsen til direkte intervention - alligevel frakender fransk kommissionsrapport Frankrig medansvar for folkemordet i 1994

BIRTHE PEDERSEN

skriver fra Lyon

Bærer det internationale samfund en del af ansvaret for, at hutu-styret kunne massakrere over en halv million mennesker i Rwanda i 1994?

Efter Belgien nedsatte Frankrig en undersøgelseskommission, som siden marts sidste år har interviewet flere hundrede politikere, militærfolk og eksperter. Resultatet er en rapport, som blev offentliggjort for kort tid siden, og som indeholder en væsentlig kritik af den franske indsats i Rwanda.

Men man konkluderer også, at Frankrig ikke er medansvarlig for, at præsident Habyarimanis hutu-styre og de grusomme militser kunne dræbe over en halv million tutsier og moderate hutuer. Ligesom FN og USA, som også ignorerede alle alarmende tegn på, at en massakre var under opsejling, ønsker Frankrig at fremstille dramaet i Rwanda som et rent rwandisk anliggende. Det internationale samfund vasker hænderne.

Mens den belgiske undersøgelse især kritiserede beslutningen om at trække de belgiske styrker ud af den fredsbevarende styrke MINUAR efter drabet på en

kontrollere de passerendes etniske oprindelse, som kunnes af identitetskortene. Det var en af forløberne for massakrerne af tutsierne. Yvonne Mutimura, som vidnede skriftligt for kommissionen, var en af de tutsier, som dagligt oplevede disse vejspærringer.

Identitetskontrollerne var ofte ledsaget af ydmygelser af tutsierne. Nogle blev gennembanket, andre fik besked på at sætte sig i mudderet. De franske soldater begik naturligvis ikke den slags overgreb, men de vidste, at de fandt sted, og alligevel deltog de i identitetskontrollerne, samtidig med at racehadet mod tutsierne blev mere og mere tydeligt. Det gør dem til medskyldige, siger Yvonne Mutimura.

Systematisk medvirken

Undersøgelseskommissionen retter en utvetydig kritik af den franske hærs opførsel i Rwanda.

»Forbuddet mod at lade pressen få adgang til kontrolområderne kan kun forklares ved, at de franske styrker var involveret i politioperationer, som ikke måtte komme til offentlighedens kendskab«, hedder det i rapporten.

af kampplaner, undervist FAR i brugen af sofistiskerede våben og blandt andet rådgivet om udlægning af miner.

Risiko undervurderet

Hele denne militære opbakning holdt Frankrig fast i, til trods for, at regeringsvenlige medier stadig mere åbenlyst opfordrede til massakrer på tutsierne. Til trods for at mord og systematiske overgreb på tutsierne allerede fandt sted flere steder i landet. Og til trods for, at både Den Internationale Menneskerettighedslige, FIDH, og FN's Menneskerettighedskommission havde fastslået disse kendsgerninger.

Officielt lagde Frankrig pres på styret for at få det til at gå i en mere demokratisk retning. Det mindste, man kan sige, er at det ikke lykkedes.

»Det franske diplomati har ikke foretaget en tilstrækkelig analyse af de argumenter, metoder og ideologier, som blev praktiseret af den del af regeringen, der opfordrede til massakrer på tutsierne og de moderate hutuer. Risikoen for folkemord blev undervurderet«, konstaterer rapporten.

Trods denne selvkritik leverer rapporten ikke tilfredsstillende svar på en række andre forhold, ikke mindst mistanken om, at Frankrig fortsatte med at levere våben til Rwanda efter FN's vedtagelse af en våbenembargo den 17. maj 1994. Og rapporten afviser ethvert fransk medansvar for folkemordet. Det er selvmodsigtende, mener det belgiske parlamentsmedlem Alain Destexhe, som var initiativtager til den belgiske undersøgelse.

Man kan ikke tale om en fransk tilstedeværelse på grænsen til direkte engage-

ment, og samtidig fritage Frankrig for ethvert ansvar for folkemordet. Havde Habyarimani-regimet kunnet overleve efter 1990 uden støtte fra Frankrig, spørger Destexhe, som også kritiserer FN og USA for at have undervurderet tegnene på at et folkemord var under forberedelse.

Kritik af Kofi Annan

Kritikken mod FN rammer især FN's daværende generalsekretær, Boutros Boutros-Ghali og især den nuværende generalsekretær, Kofi Annan, som i 1994 var leder af organisationens afdeling for de fredsbevarende styrker, DPKA.

I januar 1994 sendte lederne af MINUAR, FN's fredsbevarende styrke i Rwanda, som blev oprettet, da Frankrig trak sig ud af landet i 1993, en fax til FN's hovedkvarter i New York. I denne fax oplyste general Dallaire, at Habyarimanis paramilitære militser, Interahamwe, havde udarbejdet personlister, som skulle gøre det muligt at myrde 1000 tutsier i løbet af en time.

Dallaire oplyste desuden, at hans styrker havde fundet store, hemmelige våben og bad om tilladelse til at konfi-

Men Sikkerhedsrådet burde have været informeret, så det kunne stilles til ansvar for sin beslutning. Kofi Annan kunne også have informeret offentligheden. Og det er værd at bemærke, at general Dallaire var overbevist om, at konfiskeringen af våbnene lå inden for MINUAR's mandat. Kofi Annan havde en langt mere restriktiv definition af dette mandat.

Krav om undersøgelse

I en FN-rapport om MINUAR hedder det, at »Sikkerhedsrådet har haft en tendens til at se situationen i Rwanda som en lille borgerkrig. Man har fortiet eller undladt at undersøge beviserne for et voksende antal politiske mord og overtrædelser af menneskerettighederne«.

Alain Destexhe er overbevist om, at det internationale samfund kunne have forhindret massakren, hvis man mere klart havde tilkendegivet over for Habyarimanis styre, at man ikke ville acceptere det folkedrab, som var under opsejling.

Han og en række humanitære organisationer arbejder nu på at få FN og USA til at undersøge deres rolle i begi-

ningens død. Men sagen står i stampe.

For Yvonne begyndte sagen, da hun efter massakrerne talte med to kusiner. Yvonne's eneste overlevende slægtninge foruden to niecer. Kusinerne fortalte, hvordan de havde søgt tilflugt i Sainte Famille-kirken, hvor 3000 mennesker var stuvet sammen.

Mine kusiner fortalte mig, hvordan præsten gik rundt mellem flygtningene og lavede lister over tutsierne. Og da militserne kom, udpegede præsten de tutsier, som blev slået med udenfor og dræbt. Min fætter, Christophe, var bare 16 år. Han sagde til militserne, at han ikke var blandet ind i politik. Og så skød de ham ned på stedet, fortæller Yvonne Mutimura.

Lignende vidnesbyrd er blevet fremsat af andre flygtninge, som var til stede i kirken, og som også har anmeldt fader Wenceslas for meddelagtighed i folkemordet.

Efter tutsi-rebellerne indtog i Kigali den 4. juli, flygtede præsten sammen med hovedparten af byens indbyggere til den kæmpemæssige St. Agathe-kirke i Goma.

franske domstole i dag har kompetence til at dømme i sager om forbrydelser mod menneskeheden, uanset hvor forbrydelserne har fundet sted. I lyset af denne ændring har appelretten afsagt kendelse om, at anklagemyndigheden skal rette sigtelse mod fader Wenceslas Munyeshyka. Det er endnu ikke sket.

Frankrig taler tvetunget, mener Yvonne Mutimuras advokat, Alain Ottan.

Man siger, at man ønsker sandheden frem om begivenhederne i Rwanda. Men reelt har man de sidste to år lagt alle tænkelige hindringer i vejen for denne sag. Jeg har ikke bevis for, at der er blevet lagt pres på retsvæsenet for at bremse sagen. Men interne organisatoriske mangler i retsvæsenet kan ikke alene forklare, at der intet er sket i sagen, siger advokaten.

For Yvonne Mutimura er der ingen tvivl om, at sagen generer Frankrig, som forsøger at trække sagen i langdrag af frygt for, at en retssag vil bringe ubehagelige kendsgerninger om den franske intervention i Rwanda for dagens lys.